ASPECTE PRIVIND SITUAŢIA AGRICULTURII DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1929—1933

DE

ION AGRIGOROAIE

Criza care a cuprins ţările capitaliste între 1929 şi 1933 s-a manifestat puternic în toate ramurile economiei. Criza în industrie s-a împletit cu criza agrară şi s-au agravat reciproc; volumul schimburilor comerciale interne şi internaţionale s-a redus simţitor; criza s-a extins şi în sfera creditului şi a finanţelor, determinînd o creştere considerabilă a numărului falimentelor bancare.

Între anii 1929 şi 1933, procesul pauperizării maselor populare a căpătat proporţii neobişnuite, avînd drept consecinţă ruinarea micilor producători de la oraşe şi sate.

Criza economică a cuprins şi România. Ca şi în celelalte ţări capitaliste, ea s-a manifestat în agricultură, în primul rînd, prin mărirea stocurilor de produse agricole şi scăderea preţurilor, într-o măsură mult mai mare decît la produsele industriale. Astfel, în timp ce indicele preţurilor la produsele agricole a scăzut cu peste 55%, cel al produselor industriale folosite de agricultori a scăzut cu numai 19% [1] datorită politicii duse de monopoluri.

Ca urmare a ponderii mari a agriculturii în economia naţională şi a înapoierii sale generale, în procesul împletirii şi agravării reciproce a crizei industriale cu cea agrară, influenţa exercitată în România de criza agrară a fost neobişnuit de puternică.

În 1930, populaţia rurală reprezenta 78,9% din întreaga populaţie a ţării, iar agricultura şi silvicultura produceau 58,4% din venitul naţional, în timp ce industria acoperea 30,5% [2].

Scăderea bruscă a preţurilor a determinat scăderea valorii producţiei agricole globale, de la 101,4 miliarde lei în 1928, la 55,5 miliarde în 1930 şi 39,2 miliarde în 1933 [3], lucru ce a influenţat hotărîtor

---

[1] V. Madgearu, *Evoluţia economiei româneşti*, Buc., 1940, p. 80.

[2] N. N. Constantinescu şi V. Axenciuc, *Capitalismul monopolist în România*, Editura politică, Buc., 1962, p. 89.

[3] *Anuarul statistic al României pe 1939—1940*, p. 403.

asupra venitului național. Astfel, în primii trei ani ai crizei, conform datelor oficiale, venitul național a cunoscut o scădere de peste 80 miliarde lei; de la 195,9 miliarde în 1929, la 110,6 miliarde în 1931. În 1933 venitul național a atins punctul cel mai de jos: 49,4% față de 1928 [4]. Aceste cifre oglindesc gravitatea crizei agrare din România precum și consecințele sale asupra situației economice generale a țării. De altfel, lucrul acesta a fost observat la timpul său. Raportul legii conversiunii datoriilor agricole și urbane, prezentată în Cameră la începutul lui aprilie 1934, remarca: „În țara noastră, ramura de producție principală fiind agricultura, efectele crizei prezintă o gravitate economică deosebită, deoarece dintre toate produsele cele mai mult depreciate sînt cele agricole" [5].

Criza agrară s-a manifestat puternic în România datorită unor cauze ca: lipsa de pămînt a țărănimii și preponderența numerică a micilor gospodării, menținerea rămășițelor relațiilor feudale de producție, nivelul tehnic scăzut, accentuarea exploatării satului de către orașul capitalist, politica agrară antipopulară promovată de guvernele burghezo-moșierești.

În cele ce urmează ne propunem să evidențiem unele aspecte privind situația agriculturii între anii 1929 și 1933 care, continuînd și agravînd o stare de lucruri deja existentă, au determinat o adîncire a crizei agrare din România.

Reforma agrară de după primul război mondial, elaborată în condițiile istorice cunoscute și aplicată incomplet în anii stabilizării relative a capitalismului, nu a înlăturat inegala repartiție a proprietății funciare. În anul 1926, cînd guvernul liberal a declarat că aplicarea reformei agrare a fost terminată, peste 40% din suprafața propusă pentru expropriere aparținea încă vechilor proprietari [6]. Datele oficiale ale recensămîntului din 1930 dovedesc că problema pămîntului nu fusese nici pe departe rezolvată. Proprietățile sub 5 ha, care reprezentau 74,9% din numărul total al exploatărilor agricole, posedau numai 28% din suprafața de pămînt, în timp ce exploatările de peste 50 de ha, în număr de 25 000, reprezentînd doar 0,8% din numărul total al exploatărilor, posedau 32,2% din întreaga suprafață de pămînt. Din cele 2 460 000 gospodării sub 5 ha, 610 000 aveau între 0 și 1 ha. De asemenea, 700 000 de țărani erau lipsiți complet de pămînt [7]. Deși, ca o urmare a aplicării reformei agrare, numeroase moșii au fost micșorate, au continuat să existe proprietăți extrem de întinse. Moșia Sturza din județul Neamț cuprindea peste 50 000 ha, moșia Krupenschi (județul Bacău) 12 000 ha, iar domeniile familiei regale însumau o suprafață de aproximativ

[4] V. Madgearu, *Drumul echilibrului financiar. Probleme actuale ale economiei românești*, Buc. 1935, p. 39.

[5] Monitorul oficial, Partea a III-a, Dezbaterile parlamentare, Adunarea Deputaților, ședința din 2 aprilie 1934, p. 1439.

[6] V. Hurmuz, *Situația materială a țărănimii din România și unele răscoale țărănești din anii 1923—1928*, în «Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.», nr. 2 din 1956, p. 39.

[7] După *Enciclopedia României*, vol. III, p. 1064.

150 000 ha [8]. În județul Arad, de pildă, existau 62 exploatări cu peste 500 de ha. Ele posedau 81 642 ha, în timp ce gospodăriile sub 5 ha, în număr de 60 766, totalizau 117 921 ha [9].

Se știe că, în ciuda acestei realități, oameni politici și economiști burghezi au căutat să prezinte reforma agrară de după primul război mondial ca „o revoluție" în agricultura României.

Virgil Madgearu, principalul exponent al ideologiei țărăniste, căuta să dovedească existența în România a unor „transformări revoluționare" care ar fi creat, după primul război mondial „noul regim al agriculturii românești", caracterizat printr-o clasă țărănească idependentă". Trecînd cu vederea situația precară a țărănimii muncitoare în capitalism, procesul continuu de ruinare a acesteia, V. Madgearu vorbea de superioritatea producției mici, pe baza căreia „noua clasă țărănească" ar fi un factor economic și politic viabil și viguros [10]. Aceste idei, ce stăteau la baza programului partidului țărănesc, urmăreau înșelarea maselor țărănești și crearea la sate a unui puternic sprijin prin dezvoltarea și consolidarea proprietății chiaburești. Referindu-se la semnificația apariției unor partide burgheze cu titulaturi țărănești, în perioada 1917—1920, Gh. Gheorghiu-Dej arăta că „ele au avut un rol bine definit, acela de a atrage masele țărănești sub influența lor și a le împiedica să-și îndrepte privirile spre mișcarea muncitorească" [11].

Economistul C. I. Băicoianu, la rîndul său, susținînd că „agricultura a fost profund revoluționată de ultima reformă agrară" [12], nota în 1929: „Criza agricolă care o străbatem astăzi are obîrșia... în revoluția provocată de recenta reformă agrară [13]. Manolescu-Strunga, de asemenea, sublinia că „proprietatea rurală a suferit prin expropriere o totală transformare" [14].

Băicoianu și Manolescu-Strunga își susțineau tezele considerînd ca limită între proprietatea mică și marea proprietate 100 și respectiv 50 ha. În felul acesta ei înglobau, în aceeași categorie, sute de mii de țărani fără pămînt sau cu pămînt puțin și proprietari a zeci de hectare, ca și cum situația lor materială ar fi fost aceeași.

---

[8] N.N. Constantinescu și V. Axenciuc, *op. cit.*, p. 97, vezi și C. Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, Ed. Academiei R.P.R., Buc. 1956, p. 54 și următoarele. În ce privește „aplicarea" reformei agrare pe moșia Sturza vezi Tr. Lungu, *„Reforma agrară" din 1921 pe unul din marile latifundii din nordul Moldovei*, în *Studii și materiale de istorie contemporană*, vol. II, Buc. 1962.

[9] *Buletinul Informativ al Minist. Agriculturii și Domeniilor*, anul IV nr. 5, 1 martie 1933, p. 157.

[10] Vezi Gáll Ernö, *Sociologia burgheză din România, Studii critice*, Ediția a II-a, Editura politică, Buc., 1963, p. 87 și următoarele. Însuși V. Madgearu, în fața situației reale existente, a fost nevoit să recunoască, la sfîrșitul deceniului al IV-lea, că aplicarea reformei agrare nu fusese încă terminată, că numeroase moșii întinse nu fuseseră atinse de reformă. El vorbește de „starea înapoiată a agriculturii românești" și recunoaște că în gospodăriile împroprietăriților „nu se putea realiza un progres real" (*Evoluția economiei românești*, Buc. 1940, p. 77).

[11] Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ESPLP, 1965, ed. a IV-a, p. 180.

[12] C. I. Băicoianu, *Studii economice, politice și sociale*, Buc. 1941, p. 700.

[13] *Ibidem*, p. 710 și 757.

[14] Monitorul Oficial. Partea a III-a, nr. 75, 22 aprilie 1933, p. 3080.

I. M. Leon, deputat al Partidului ţărănesc, considera că prin reformă au fost înlăturaţi marii proprietari: „Desigur, arăta el, exproprierea era o necesitate imperios cerută, din motive de înaltă echitate socială şi naţională; dar trebuie să recunoaştem că nu am fost la înălţimea desfiinţării clasei marilor proprietari"[15].

Scopurile urmărite de aceşti economişti şi politicieni burghezi prin susţinerea unor astfel de teze sînt evidente. Ele constau în prezentarea deformată a situaţiei reale a repartiţiei funciare, în oprirea oricăror acţiuni de desăvîrşire a reformei agrare deja „prea radicală" şi în înlesnirea adoptării unor măsuri menite să limiteze sau chiar să lichideze consecinţele acesteia.

Este semnificativă în acest sens poziţia lui Ion Mihalache, ministrul agriculturii şi al domeniilor, autorul „legii pentru reglementarea circulaţiei pămînturilor dobîndite prin legile de împroprietărire", din august 1929. În cadrul dezbaterilor din Cameră, sprijinindu-şi proiectul de lege, I. Mihalache a declarat referitor la consecinţele aplicării reformei agrare: „Ne-a fost dat să asistăm la operaţiuni de chirurgie a marii proprietăţi, la spintecarea ei fîşii"[16].

Legea din august 1929 anula prevederile reformei agrare referitoare la inalienabilitatea loturilor de pămînt dobîndite prin împroprietărire. În acest fel, a fost accelerat procesul deposedării ţărănimii muncitoare de loturile de pămînt de către chiaburi, bănci sau moşieri, intensificîndu-se procesul de lichidare a reformei agrare, chiar în măsura redusă în care fusese aplicată.

În opoziţie, Partidul ţărănesc şi apoi Partidul naţional-ţărănesc a fluturat un program demagogic, de reforme democratice privind îndeosebi situaţia ţărănimii; venit la putere însă, în noiembrie 1928, a dus, în perioada crizei, o politică antimuncitorească şi antiţărănească.

În cadrul politicii agrare, în afară de „legea Mihalache", au fost luate măsuri de favorizare a chiaburilor, negustorilor de cereale, moşierilor şi de aruncare a greutăţilor crizei pe umerii ţărănimii munci-

---

[15] Ibidem, nr. 60, 28 august 1930, p. 2927. În strînsă legătură cu poziţia de prezentare a reformei agrare ca o reformă ce a „revoluţionat" agricultura României, este „explicată" situaţia precară a agriculturii de după război, considerîndu-se apoi că puternica criză agrară din 1929—1933 şi-ar avea originea în caracterul „radical" al acestei reforme. Deşi a dat un nou impuls dezvoltării capitalismului în agricultură, reforma agrară nu a rezolvat, aşa cum o dovedesc chiar datele oficiale, problema pămîntului şi nu a lichidat rămăşiţele feudale din agricultură. Sfîrşitul stabilizării relative a capitalismului a găsit majoritatea gospodăriilor, rezultate sau completate prin împroprietărire, într-o situaţie dificilă, *nu datorită* caracterului „radical" al reformei, ci *tocmai prevederilor sale limitate* şi modului concret de aplicare (împroprietărirea cu plată, fără inventar agricol) — rezultat al caracterului ei de clasă. S-au creat astfel condiţiile în vederea înglodării ţărănimii în datorii şi pierderii ulterioare a pămîntului în favoarea elementelor înstărite. Ca urmare a nerezolvării sarcinilor revoluţiei burghezo-democratice în domeniul agrar, cea mai mare parte a ţărănimii a continuat să aibă o putere redusă de cumpărare, factor ce a agravat criza de supraproducţie din industrie.

[16] Ibidem, nr. 117, noiembrie 1928, p. 5144.

toare [17]. A fost instituit sistemul primelor de export, s-a reorganizat creditul agricol, au fost sporite sarcinile fiscale ale păturilor muncitoare etc.

În ceea ce priveşte problema pămîntului, guvernele naţional-ţărăniste au dus o politică de lichidare a consecinţelor reformei agrare, de favorizare a concentrării pămîntului în mîinile chiaburimii şi moşierimii, prin adoptarea legii amintite din august 1929 şi apoi prin punerea la dispoziţia acestora a unor importante credite ieftine, în condiţiile în care ţărănimea *era nevoită* să-şi vîndă o parte din loturile de pămînt. Paralel însă, sub presiunea cererilor de pămînt tot mai numeroase şi sub ameninţarea unei puternice răscoale, guvernele din perioada crizei au elaborat măsuri care trebuiau să „dovedească" existenţa unei preocupări în vederea terminării reformei agrare. Aceste măsuri conţineau, în cea mai mare parte, dispoziţii cu totul generale şi fără aplicabilitate, urmărind, în fond, înşelarea ţărănimii şi mascarea politicii antiţărăneşti a cercurilor guvernante.

S-a recunoscut că aplicarea reformei agrare nu era nici pe departe terminată. Subsecretarul de stat al Ministerului Agriculturii şi domeniilor declara în şedinţa din 3 iulie 1929 a Camerei: „Reforma agrară, d-lor, nu este încă terminată; la Comitetul agrar sînt încă mii de dosare şi încă alte sute de deciziuni a căror revizuire va trebui să o cerem" [18].

În anii crizei economice, operaţiile pentru aplicarea reformei agrare au fost extrem de reduse. Guvernele nu au acordat fondurile necesare efectuării lucrărilor de măsurare şi preluare a terenurilor „expropriate" şi plăţii comisiilor de ingineri ce lucrau pe teren. Ministerul agriculturii şi domeniilor recunoştea, la sfîrşitul lui august 1931, că „din cauza reducerii alocaţiilor bugetare, lucrările tehnice pentru desăvîrşirea aplicării reformei agrare nu se vor putea executa decît pe o scară foarte redusă". Totodată, se aducea la cunoştinţa primăriilor rurale că pentru accelerarea acestor lucrări, „sătenii care doresc să fie mai curînd împroprietăriţi definitiv, să consemneze cu anticipaţie costul lucrărilor necesare pentru a putea fi executate imediat" [19]. În condiţiile crizei agrare, cînd ţărănimea avea de suportat greutăţi materiale deosebite, o asemenea soluţie nu venea în sprijinul celor „îndreptăţiţi" la împroprietărire. Ea putea doar să favorizeze acapararea unor suprafeţe de pămînt de către elementele întărite care aveau posibilitatea să plătească anticipat sumele respective.

Aplicarea acestei măsuri a stîrnit nemulţumiri în rîndurile ţărănimii; s-au săvîrşit abuzuri la fixarea sumelor ce trebuiau achitate.

---

[17] Unele aspecte ale politicii antiţărăneşti a guvernelor din perioada crizei au fost analizate în A. Petric, *Demascarea în unele materiale ale P.C.R. a politicii antiţărăneşti duse de Partidul naţional-ţărănesc*, şi Al. Gh. Savu, *Despre activitatea P. C. R. la sate şi dezvoltarea luptei maselor ţărăneşti în anii 1929—1933*, în *Studii şi materiale de istorie contemporană*, vol. II, Buc. 1962.

[18] Monitorul oficial, Partea a III-a, nr. 124, 26 martie 1930, p. 5618.

[19] *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul III, nr. 4, 1 martie 1932, p. 126.

La începutul anului următor, Direcţia cadastrului, într-un ordin adresat prefecturilor de judeţe, arăta că adresa Ministerului din august 1931 a fost „în general rău interpretată de primăriile rurale". Ordinul precizează că plata cu anticipaţie a lucrărilor de parcelare se va face „numai în caz de reuşită a acestei propagande" şi numai după ce, pe baza cererii scrise a primăriei respective, Direcţia cadastrului va comunica preţul lucrării în conformitate cu tarifele caietului de sarcini în vigoare [20]. Fără a aduce schimbări esenţiale, noile prevederi complicau şi mai mult mecanismul şi aşa greoi de aplicare a reformei agrare, urmărindu-se de fapt tergiversarea acesteia.

În anul 1932, Ministerul agriculturii şi domeniilor a recunoscut din nou că operaţiile de aplicare ale reformei agrare întîmpină foarte mari greutăţi [21]. Se arăta că Direcţia cadastrului n-a putut aplica liniile de defalcare „decît la un număr prea mic de moşii, dintre cele măsurate" [22]. La acestea se adaugă un număr însemnat de proprietăţi asupra cărora nu se făcuseră nici un fel de măsurători. Situaţia aceasta va continua şi în anii următori [23].

Ordinele şi deciziile emise de organele centrale ale Ministerului în chestiunea reformei îşi păstrau, în cea mai mare parte, caracterul lor formal; Direcţia reformei agrare solicita camerelor de agricultură să suporte din bugetul lor cheltuielile necesare aplicării pe teren a liniilor de defalcare în judeţele respective [24]. Direcţia cadastrului cerea inspectoratelor sale să pună la punct situaţia moşiilor măsurate între 1919 şi 1931 şi eventual să întocmească situaţii noi, specificîndu-se operaţiile ce mai trebuiau executate [25] etc.

În aceeaşi perioadă, recunoscînd stadiul redus de aplicare a reformei agrare în Transilvania, Direcţia reformei agrare dădea dispoziţii cu totul generale serviciilor agricole judeţene din această provincie: „Ministerul, nota o astfel de dispoziţie, cere tuturor organelor care acţionează în reforma agrară să facă toate eforturile omeneşti posibile pentru ca în cursul anului 1932 să se lucreze cît mai intens în aplicarea reformei agrare" [26]. În acelaşi an, în septembrie, Ministerul cu

---

20 *Ibidem.*

21 Adresele şi ordinele Ministerului şi organelor sale centrale subliniau că „una din cauzele principale care împiedică desăvîrşirea reformei agrare este şi aceea a neaplicării liniilor de defalcare de către delegaţii Direcţiei cadastrului la moşiile expropriate" şi motivau această situaţie tot prin „lipsa mijloacelor financiare din ultimii ani" (*Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul III, nr. 2, 1 febr. 1932, p. 55).

22 *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul III, nr. 2, 1 februarie 1932, p. 56.

23 Conform datelor oficiale din 1940, situaţia se prezenta astfel: la 3.900 de moşii defalcarea părţii expropriate nu era definitivă, pentru 434 mii ha nu erau făcute nici măcar proiectele şi calculele de parcelare; pe 440 mii ha nu era încă făcută parcelarea pe teren. În faţa instanţelor se aflau 900 de procese de reformă agrară, iar în sudul Basarabiei 870 mii ha erau stăpînite în diviziune.

24 *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul III, nr. 2, 1 febr. 1932 p. 55—56.

25 *Ibidem*, p. 56

26 *Ibidem*, anul III, nr. 4, 1 martie 1932, p. 123.

scopul de a „urgenta" definitivarea reformei agrare în Transilvania, a hotărît formarea a trei comisii care să examineze, să ia măsuri cu privire la aplicarea hotărîrilor de expropriere și să facă propuneri referitoare la înzestrarea comunelor cu păduri comunale și pășuni din pădure [27].

Pe măsura adîncirii crizei economice, a înrăutățirii situației materiale a țărănimii și sporirii nemulțumirilor acesteia față de tendința cercurilor conducătoare de a ieși din criză pe seama maselor muncitoare, guvernele burghezo-moșierești au fost nevoite să elaboreze, în cadrul politicii agrare, unele măsuri care reprezentau, în fond concesii neînsemnate în vederea liniștirii țărănimii. De teama izbucnirii unei răscoale generale, în condițiile în care existau posibilități pentru unirea mișcării muncitorești și a celei țărănești sub conducerea P.C.R. și cînd pierderea influenței partidelor burgheze asupra țărănimii constituia un fapt iminent, au fost adoptate măsuri ca: legea pentru suspendarea executărilor silite (prelungită în mai multe rînduri), legile de conversiune a datoriilor agricole etc. [28].

De asemenea, ca urmare a intensificării frămîntărilor țărănești [29], au fost întreprinse unele operații de „completare" a reformei agrare. Analiza concretă a acestora ne arată că ele s-au înfăptuit în condiții oneroase, nesatisfăcînd nevoile de pămînt ale țărănimii.

Considerăm că următorul exemplu este deosebit de concludent în acest sens. În urma aplicării dispozițiilor legii de reformă agrară în trei comune din județul Ialomița (Vărăști, Ciocănești și Rasa), din cei 1889 săteni înscriși pentru împroprietărire, au primit pămînt doar 572. Avînd în vedere cererile repetate ale locuitorilor, Ministerul agriculturii și domeniilor a considerat că situația se poate „rezolva" prin cedarea a 800 ha de pămînt din domeniul statului spre a se împărți celor în drept.

În afară de faptul că este foarte puțin probabil ca această suprafață să fi satisfăcut în întregime cerințele de pămînt ale celor rămași neîmproprietăriți, chiar în titlul legii [30] se arată că cele 800 ha fac parte

---

[27] Ibidem, anul III, nr. 18, 1 octombrie 1932, p. 765.

[28] În legătură cu lupta țărănimii între 1929 și 1933 vezi Al. Gh. Savu, *op. cit.*

[29] Ibidem. În Cameră, un deputat național-țărănist, îngrijorat de frecvența și amploarea acestor frămîntări, în interesul apărării „spiritului de legalitate", arăta „Una din problemele cele mai importante care frămîntă populația noastră rurală și o neliniștește este chestiunea nedreptăților ce s-au făcut la împroprietărire. Aceste nedreptăți... sînt foarte multe și cunoscute tuturor și nici nu-i nevoie să insistăm asupra lor..." Și mai departe: „Este ceva de neînchipuit ce se petrece la prefectura județului Botoșani. Și am întrebat colegi din alte județe și același lucru se petrece... de dimineață pînă seara, cabinetul prefectului e plin de săteni, care se plîng aproape numai de aceste nedreptăți" (Monitorul oficial, Partea a III-a, nr. 60, 28 august 1930, Dezbaterile parlamentare, Adunarea deputaților, ședința din 1 iunie 1930, p. 2926).

[30] „Legea pentru cedarea a 800 ha, din regiunea inundabilă a Dunării de pe teritoriul județului Ialomița, Direcției reformei agrare pentru satisfacerea necesităților de reformă agrară în comunele: Vărăști, Ciocănești și Rasa din județul Ialomița" în Monitorul oficial, Partea a III-a, nr. 63, 27 martie 1933, p. 2054, și în *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii și domeniilor*, anul IV, nr. 9, 1 mai 1933, p. 299.

din regiunea inundabilă a Dunării. Cu mijloacele ce le aveau la îndemînă, țăranii nu aveau posibilitatea să întreprindă lucrări de asanare a acestor suprafețe; ei erau lipsiți pînă și de „dreptul de pescuit în apele de inundație anuale ce vor acoperi terenurile cedate, acest drept fiind rezervat exclusiv statului", după cum prevedea articolul 3 al legii [31]. În aceste condiții, cei împroprietăriți se puteau folosi în prea mică măsură de suprafețele dobîndite pe această cale.

Prin alte operații de „completare" a reformei agrare, elemente ale țărănimii înstărite și unele epitropii și-au „rotunjit" proprietățile. Astfel, spre exemplu, locuitorii comunelor Sadova, Bradova și Plenița din județul Dolj se plîng Ministerului, în mai 1930, că președintele comisiei interimare, și respectiv, preotul și perceptorul, au fost împroprietăriți ilegal [32]. Primarul comunei Călugăreni din județul Neamț a delegat la măsurătoarea izlazului — operație ce se efectua de inginerul cadastrului — un locuitor din altă comună ce nu reprezenta interesele sătenilor. Datorită acestui fapt, o mare parte din terenul ce trebuia expropriat a rămas, în continuare, proprietarului, prințul Sturza. De asemenea, unii săteni mai înstăriți s-au folosit de acest prilej pentru „a îngrădi, însușindu-și teren ce aparținea izlazului comunal" [33].

Moșierii, epitropiile, etc. au utilizat diferite mijloace pentru a sustrage de la expropriere terenurile de pășune sau pentru a limita cît mai mult suprafața ce trebuia expropriată. De asemenea, așa cum s-a mai arătat, elementele înstărite au reușit, în unele locuri, să acapareze o parte din terenurile destinate izlazului comunal. Se asigura, astfel, o anumită dependență a țărănimii sărace față de proprietarii pășunilor; din lipsă de izlaz suficient, pentru a nu-și pierde vitele, ea se folosea de terenurile acestora în schimbul „acceptării" așa-ziselor învoieli.

Nedreptățile și abuzurile săvîrșite cu prilejul exproprierii suprafețelor pentru pășune au fost dintre cele mai mari. Ministerul agriculturii și domeniilor deși, în martie 1932, recunoștea că multe comune întîmpină greutăți atunci cînd vor să ia în folosința efectivă pășunile din păduri primite în urma exproprierii, se limita să dea doar cîteva dispoziții generale în vederea „accelerării exproprierilor" [34]. Se prevedea delegarea unui număr de ingineri silvici spre a face măsurătorile și defalcările, fără a dispune însă, în același timp, acordarea sumelor necesare pentru plata acestora. Numeroase comune au fost impuse la plata anuităților și impozitelor pentru terenurile împădurite și expro-

---

31 *Ibidem*.

32 Monitorul oficial, Partea a III-a, nr. 57, 16 august 1930, p. 2662.

33 Arhivele Statului Piatra Neamț, Fond Prefectura județului Neamț, pachet 7, dosar 15, 1928, nepaginat.

34 *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii și domeniilor*, anul III, nr. 7, 15 aprilie 1932, p. 264.

priate pentru păşune, deşi acestea nu puteau fi folosite [35]. În felul acesta, erau încălcate dispoziţiile unui regulament anterior care prevedea că pînă la ridicarea materialului lemnos şi pînă nu se va preda efectiv spre folosinţă terenul, comunele nu pot fi obligate de stat la nici o plată în contul preţului acestuia. Folosindu-se de aceste prevederi, proprietarii au amînat sau chiar s-au sustras de la expropriere, prin tergiversarea lucrărilor de defrişare a suprafeţelor respective.

Păşuni întinse posedau şi diferite epitropii din ţară: unele din ele şi le-au sporit în urma reformei agrare, altele, deşi exproprierea le-a micşorat suprafeţele, au reuşit ulterior să obţină anularea vechilor decizii şi să reintre în posesia lor. Astfel, în 1924, Epitropiei Sf. Spiridon din Iaşi i-au fost expropriate mai multe poieni pentru izlazul comunei Valea lui Ion, din judeţul Neamţ. După ce, între 1924 şi 1928, locuitorii acestei comune au folosit terenul respectiv pentru păşunatul vitelor, în toamna anului 1928, în urma unei hotărîri a Comitetului agrar, Epitropia a recîştigat terenul. Unii săteni au continuat să se folosească de aceste poieni, alungînd oamenii care păzeau pădurea şi izlazurile. În urma acestor fapte, Epitropia Generală a Casei Sf. Spiridon din Iaşi a cerut Prefecturii judeţului Neamţ să ia măsuri pentru apărarea dreptului său de proprietate şi pentru „preîntîmpinarea actelor de rebeliune din partea sătenilor care, în inconştienţa lor, se impun ca stăpînitori pe proprietatea Epitropiei" [36]. A fost necesară intervenţia jandarmeriei din Buhuşi, la începutul anului 1928, pentru a fi înlăturaţi sătenii care continuau să folosească poienile ca izlaz pentru vitele lor [37].

În 1930 era semnalat în Cameră conflictul existent între locuitorii satelor Tismana şi Topeşti pe de o parte, şi mănăstirea Tismana pe de alta, pentru un loc de păşune [38]. Izlazul acestor sate era insuficient şi sătenii erau nevoiţi să-şi trimită vitele la mari distanţe. Ei au cerut în repetate rînduri să li se dea izlaz din pădurea satului sau să li se permită ca vitele lor să pască în pădurea mănăstirii toată vara. Cererile lor n-au fost însă satisfăcute. Mai mult, mănăstirea a acaparat şi un loc de păşune în suprafaţă de 10 ha ce aparţinuse sătenilor.

Lipsa suprafeţelor necesare pentru păşunatul vitelor a avut repercusiuni grave asupra situaţiei gospodăriei ţărăneşti; determinînd scăderea numărului de vite, mai ales în regiunile de munte, a accelerat rapid procesul de pauperizare a ţărănimii muncitoare.

Atît în problema păşunilor şi izlazurilor comunale, cît şi în aceea a suprafeţelor arabile, aplicarea pe teren a reformei agrare a stîrnit nemulţumirea ţărănimii. Numeroasele plîngeri ale celor „îndreptăţiţi" nu erau luate în seamă, în timp ce contestaţiile marilor proprietari

[35] Într-un ordin din 7 iulie 1932 al Direcţiei agriculturii (Secţia păşunilor), adresat serviciilor agricole judeţene, se arăta: „Sîntem informaţi că comunele în favorul cărora s-au expropriat terenuri împădurite pentru păşune, sînt impuse la anuităţi şi impozite chiar cînd ele nu pot folosi terenurile respective pentru că n-au fost eliberate de materialul lemnos" (*Ibidem*, nr. 13, 15 iulie 1932, p. 555).

[36] Arhivele Statului Piatra Neamţ, Fond Prefectura Judeţului Neamţ, pachet 10, dosar 159, 1928, nepaginat.

[37] *Ibidem*.

[38] Monitorul oficial, Partea a III-a, nr. 55, 7 aug. 1930, p. 2361.

erau rezolvate cel mai adesea în favoarea lor [39]. Delegații organelor centrale ale Ministerului, atunci cînd judecau contestațiile, reprezentau în majoritatea cazurilor, interesele marilor proprietari. În martie 1932, din lipsă de fonduri, acești delegați nemaiputînd fi trimiși pentru a asista la judecarea contestațiilor în legătură cu lucrările de măsurare a pămîntului, „interesele" țărănimii urmau să fie susținute, în general, de avocații de județe [40]. Este ușor de înțeles că acești avocați nu puteau să susțină interesele țărănimii, avînd în vedere și imposibilitatea sătenilor de a-i plăti în mod „corespunzător".

În anii crizei economice din 1928—1933, operațiile inițiate în vederea „completării" reformei agrare au avut un caracter limitat și s-au înfăptuit în condiții oneroase, nesatisfăcînd nevoile de pămînt ale țărănimii. Pînă la 1 ianuarie 1934, peste 830 000 de țărani, reprezentînd aproximativ 35% din cei „îndreptățiți", nu au primit nici un petec de pămînt, deși trecuseră peste 10 ani de la adoptarea reformei [41]. Paralel, ca urmare a situației materiale dificile, o parte a țărănimii și-a pierdut pămînturile în favoarea elementelor înstărite, proces intensificat de politica antițărănească a guvernelor din perioada crizei.

În strînsă legătură cu nerezolvarea problemei pămîntului, existența rămășițelor relațiilor de producție feudale a înăsprit mult criza agrară din România. Numeroși săteni, neavînd pămînt suficient pentru întreținerea propriilor familii trebuiau să recurgă la „arendarea" de pămînt de la chiaburi și moșieri. Cea mai importantă formă de exploatare semifeudală era așa-numita muncă în dijmă. Esența muncii în dijmă constă în faptul că, în schimbul pămîntului primit în arendă, a dreptului de a folosi pășunea, al împrumutului de produse căpătat iarna etc., țăranul trebuia să dea proprietarului o plată în natură, bani sau muncă [42]. Mai răspîndită era dijma în natură sub forma dijmei în parte. Țăranul lucra cu inventarul său o parte din pămîntul moșierului împărțind, de obicei, pe din două cu acesta, recolta obținută de pe suprafața respectivă. Gospodăria moșierească care se folosea de o astfel de dijmă avea nevoie de un țăran înzestrat cu un lot, insuficient întreținerii proprii, și cu inventar agricol. Autorii legii de reformă agrară nu au scăpat din vedere acest lucru. V. Madgearu nota în 1924: „A fost, desigur, o tendință conștientă a reformei agrare ca să favorizeze posibilitatea creării proprietății țărănești pitice, ca să creeze forțat în viitoarea constelație agrară săteni sateliți ai marii și mijlociei proprietăți, constrînși să se învoiască să lucreze marea și mijlocia proprietate" [43]. Așa cum s-a arătat, moșierul apare aici nu ca un întreprinzător capitalist, care posedă bani și totalitatea mijloacelor de producție, ci ca un cămătar care profită de situația țăranului, vecin cu el, nevoit să-i presteze muncă foarte ieftin [44]. Ca urmare a acestei

[39] Vezi notele 36 și 37.

[40] *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii și domeniilor*, anul III, nr. 7, 15 aprilie 1932, p. 264.

[41] După *Enciclopedia României*, vol. III, p. 305 .

[42] N. N. Constantinescu și V. Axenciuc *op. cit.*, p. 105.

[43] *Arhiva pentru reforma și știința socială*, anul IV, nr. 3, p. 294.

[44] N. N. Constantinescu și V. Axenciuc, *op. cit.*, p. 106.

situaţii, în 1930, aproape 40% din pămînturile moşierilor erau lucrate în dijmă.

Exploatările agricole proprietate a statului foloseau şi ele munca în dijmă, într-o măsură mai mare în vechea Românie şi Basarabia şi mai puţin în Transilvania[45]. Atît la exploatările statului, cît şi la cele particulare, se lucrau în dijmă în special culturile prăşitoare, avîndu-se în vedere existenţa mîinii de lucru foarte ieftine şi imposibilitatea mecanizării muncilor de acest fel[46].

Un referat prezentat în Adunarea generală a Camerelor de agricultură, în aprilie 1932, oferă date cu privire la rentabilitatea exploatărilor agricole în ambele sisteme de lucru, regie şi dijmă. Deşi cifrele nu pot fi considerate absolute, valabile pentru toate regiunile ţării şi toţi anii crizei, ele scot la iveală exploatarea exercitată asupra ţărănimii, nevoite să arendeze de la proprietar. Conform acestor date, cultura în regie proprie nu era rentabilă pentru proprietar, el pierzînd, în condiţiile scăderii preţurilor, la un hectar cu grîu, 816 lei, la unul cu orz 398 lei, iar la porumb 1.411 lei. Fără a intra în amănunte, amintim că marii proprietari şi chiaburii acopereau aceste pierderi prin cîştigurile realizate la alte culturi (vie, grădinărit), prin valorificarea produselor în anumite condiţii (cîrciumărit etc.) sau prin sprijinul acordat de stat (credite, prime de export). Referatul subliniază că la aceleaşi culturi, *munca în dijmă este rentabilă dar numai pentru proprietar, săteanul ieşind întotdeauna în pierdere*[47]. În acest sens, cifrele cuprinse în următorul tabel, deşi relative, ni se par deosebit de semnificative:

Rezultatele muncii în dijmă[48]

Cultura	Dijma	Pentru proprietar; cîştigă,	Pentru sătean		
			Pierde:	Preţul cu care îi revine 1 kg	Preţul pe piaţa internă, per kg
Grîu	1/2	+392 lei	—1.020 lei	4,75 lei	2,50—3 lei
Orz	1/2	+666 „	— 950 „	4,75 „	2,25—2,75
Porumb	Arat de proprietar 3/5 ia proprietarul	+ 32 „	—1.080 „	3,60 „	1,60—2,20
	Arat de sătean 2/5 ia proprietarul	+276 „	—1.310 „	3,20 „	

[45] *Buletinul Ministerului Agriculturii şi domeniilor*, seria a III-a, anul I, vol. IV—V, iulie—octombrie 1930, nr. 7—10, p. 211.

[46] *Ibidem*. Proprietarul domeniului Iveşti—Torceşti din fostul judeţ Tecuci, folosea munca în dijmă numai la cultura porumbului care ocupa aproape 200 ha, iar celelalte lucrări le făcea în regie proprie. Domeniul se întindea, după expropriere, pe o suprafaţă de 2333,67 ha, din care 600 ha teren arabil, 201 ha vie, 48 ha grădină de legume, 29,5 ha conace, 12 ha teren propriu pentru cărămidărie, 1446,17 ha pădure. (A. Vasiliu, *Monografia domeniului Iveşti—Torceşti* în *Buletinul Ministerului agriculturii şi domeniilor*. Seria II, anul 10, vol. IV—V iulie—octombrie 1929, nr. 7—10, p. 103.

[47] *Agricultura, Buletinul Uniunii Camerelor de agricultură*, nr. 11, mai 1932, p. 284.

[48] *Ibidem*. Am adăugat rubrica preţurilor cerealelor pe piaţa internă la începutul anului 1932 (din *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, numerele din ianuarie—iunie 1932).

La toate cele trei culturi, în condițiile muncii în dijmă, proprietarul obținea un cîștig în defavoarea săteanului. Produsele îi reveneau dijmașului la un preț de producție mult mai ridicat decît prețul de pe piață. Cu toată relativitatea lor, datele de mai sus scot în evidență exploatarea intensă a țărănimii, pierderile însemnate pe care le suferea ca urmare a insuficienței pămîntului și a existenței rămășițelor de producție feudale [49]. Menținerea arenzilor la un nivel ridicat a constituit unul din principalele mijloace folosite de moșieri pentru a arunca greutățile crizei asupra maselor țărănești lipsite de pămînt sau cu pămînt puțin [50]. Paralel, au fost reduse simțitor salariile, și așa destul de mici, ale muncitorilor agricoli. Prețul muncilor agricole executate de zilieri a scăzut în anii crizei, intensificîndu-se astfel procesul de pauperizare a acestei categorii de țărani.

Prezentăm mai jos, conform datelor oficiale, evoluția prețului zilei de muncă, executată cu brațele, în anii 1930, 1931 și 1932 [51].

Prețul zilei de muncă cu brațele în lei (media pe țară)

Ziua cu brațele	1930				1931				1932			
	Primăvara	Vara	Toamna	Media anuală	Primăvara	Vara	Toamna	Media anuală	Primăvara	Vara	Toamna	Media anuală
Bărbați	57	63	53	*58*	46	47	38	*44*	36	38	35	*37*
Femei	43	47	39	*43*	34	37	30	*34*	27	29	27	*28*
Copii	30	33	26	*30*	23	25	20	*23*	18	20	18	*19*

[49] În unele regiuni, obligațiile țăranilor care luau „în arendă" nu se limitau numai la împărțirea recoltei cu proprietarul. Adesea, ei erau supuși la „învoieli sălbatice și degradatoare", cum erau calificate de un deputat în mai 1930. Cazurile, aduse la cunoștința Camerei, se refereau la unele comune din județul Dolj. În comuna Poiana Mare, proprietarul lua 3 ddl din 5, în afară de care îl obliga pe dijmaș să-i presteze 2 zile de clacă și 2 transporturi cu carul. În comuna Tunari, din același județ, proprietarul mai lua pe lîngă toate acestea și un sfert de nutreț. În unele comune se dădeau săteanului 5 ha, dintre care 4 ha semănate cu porumb, erau muncite cu dijma „una și una", iar al cincilea, semănat cu grîu, muncit gratuit pentru proprietar. La acesta se mai adăuga și obligația de a face gratuit 3 zile de clacă și 3 transporturi cu căruța. În alte comune, pentru 5 ha lucrate „una și una" săteanul era obligat să facă pentru proprietar, în mod gratuit, următoarele munci: să secere 1,5 ha, să are și să semene 1 ha, să facă 3 zile de clacă și să efectueze 2 sau 3 transporturi (comuna Piscu Nou). Același deputat arăta că pe alocuri se întîlnește dijma 5 din 7 (5 părți pentru proprietar, 2 pentru sătean). După calculele sale, la fiecare hectar lucrat astfel, țăranul era frustat anual de 2.143 lei. Dacă lua în „arendă" 5 ha era frustat de aproape 11 mii lei anual numai pe această cale. Deputatul arăta că ar fi necesară o oarecare reglementare a acestor învoieli, în vederea prevenirii răscoalelor țărănești (*Monitorul oficial*, Partea a III-a, nr. 53, 4 august 1930, p. 2224).

[50] Vezi N. N. Constantinescu și V. Axenciuc, *op. cit.*, p. 123.

[51] Tabelul a fost întocmit pe baza datelor din *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii și domeniilor*, anul III, nr. 1, 15 ianuarie 1932, p. 7; anul III, nr. 8, 1932, p. 281; anul IV, nr. 2, 15 ianuarie 1933, p. 60—61; anul IV nr. 22, 15 noiembrie 1933, p. 1040; *Buletinul agriculturii*, seria a II-a, anul 11, vol. I—II ianuarie— aprilie 1930, nr. 1—4, p. 273.

Numai pentru aceşti trei ani ai crizei, se constată o scădere permanentă şi substanţială a preţului zilei de muncă cu braţele, în proporţie de aproximativ 37%. Se menţine un mare decalaj între remunerarea bărbaţilor şi a femeilor şi copiilor. La muncă egală, femeile erau mult mai prost plătite decît bărbaţii, iar copiii primeau cu puţin peste jumătate din ce încasau aceştia. Concluzii similare se pot trage prin compararea preţului muncii din acelaşi sezon dar din ani diferiţi.

Scăderi importante au înregistrat şi preţurile la celelalte munci agricole (munca la hectar, ziua de muncă cu carul, cu plugul etc.). Datele oficiale prezintă situaţia în felul următor [52]:

Preţul muncii la hectar în lei (media pe ţară)

Anul	Arat		Prăşit	Secerat
	Primăvara	Toamna		
1930	510	445	465	595
1931	385	315	390	430
1932	350	295	320	335

Preţul zilei de muncă cu carul şi plugul în lei (media pe ţară)

Anul	Ziua cu carul			Ziua cu plugul	
	Primăvara	Vara	Toamna	Primăvara	Toamna
1930	195	205	185	250	225
1931	165	165	135	200	165
1932	125	130	120	165	150

La semănatul unui hectar, preţul a scăzut, de la 132 lei în aprilie 1930, la 65 lei în toamna lui 1933 [53].

În general, preţul tuturor muncilor agricole a înregistrat scăderi însemnate în anii crizei. Aşa cum au fost prezentate mai sus (media pe ţară), datele nu evidenţiază diferenţele pronunţate existente de la o regiune la alta, în raport cu condiţiile concrete. Astfel, dacă în şesul Dunării, preţul zilei de muncă cu braţele şi cu plugul a scăzut în 1932, faţă de 1930, la 65%, în Cîmpia Tisei acesta a scăzut la 52% [54].

[52] Cele două tabele au fost întocmite pe baza datelor din *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul III, nr. 1, 15 ianuarie 1932, p. 7; nr. 8, 1 mai 1932, p. 281, anul IV, nr. 2, 15 ianuarie 1933 p. 60.

[53] Vezi *Buletinul agriculturii*, seria a II-a, anul XI, vol. I—II, ianuarie—aprilie 1930, nr. 1—4, p. 273 şi *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul IV, nr. 22, 15 noiembrie 1933, p. 1040.

[54] *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul IV, nr. 2, 15 ianuarie 1933, p. 61.

Prețurile muncilor agricole au continuat să scadă și în anii 1933, 1934 și chiar în 1935, deși prețurile la produsele agricole marcau oarecare stabilitate și chiar o ușoară creștere față de perioada 1931—1932. *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii și domeniilor*, scria la începutul anului 1933: „Această tendință de scădere a prețurilor muncilor agricole este mai pronunțată decît aceea a prețurilor produselor agricole"[55]. În raport cu 1930, salariul muncitorilor zilieri cu brațele reprezenta în 1934 — 62,8% iar în 1935 — 60,4%[56]. Acest fapt va avea consecințe nefaste asupra situației materiale a muncitorilor agricoli.

Alături de exploatarea capitalistă, împletită cu rămășițe ale relațiilor feudale, țărănimea muncitoare a avut de suferit de pe urma insuficienței inventarului agricol și a nivelului tehnic scăzut.

„Capitaliștii și moșierii — scrie Gheorghe Gheorghiu-Dej — au ținut gospodăriile țărănești într-o stare de înapoiere tehnică ce prezenta cele mai diverse și mai tipice forme de degradare: reducerea și degradarea uneltelor agricole, lipsa unui utilaj modern, scăderea consumului de îngrășăminte chimice, reducerea numărului de animale de muncă și scăderea calității lor, scăderea producției la hectar și scăderea calității produselor agricole"[57].

În 1930, aproximativ 50% din gospodăriile țărănești nu aveau pluguri. În același an, C. I. Băicoianu nota: „Cu mijloacele de arătură care există azi în țară, în marea lor majoritate primitive... nu vom putea ajunge la o sporire reală a producției agricole"[58]. Valoarea inventarului agricol la hectar era în România de 2 ori mai mică decît în Bulgaria, de trei ori mai mică decît în Polonia și de 15 ori mai mică decît în Germania[59].

Dispunînd de forță de muncă ieftină, moșierii și chiaburii, în cele mai multe cazuri, nu erau interesați să practice o agricultură intensivă, să introducă o tehnică avansată, iar gospodăriile țărănești mici și mijlocii nu aveau posibilitatea să-și procure mașini și unelte moderne.

În condițiile crizei economice, consumul intern de unelte și mașini agricole a scăzut simțitor — pînă aproape de anulare în 1931—1932 — din cauza scăderii puterii de cumpărare a țăranilor.

Acest consum a evoluat în perioada *1928—1933*, conform cifrelor cuprinse în tabelul de la pagina următoare[60].

Insuficiența inventarului se putea constata și în unele regiuni mai „ridicate"din punct de vedere agrar. Conform datelor recensămîntului din 1930, la o sută de gospodării cu 0—5 ha, din județul Arad, existau, în medie, numai 27,53 pluguri, 26,32 grape și 30,06 căruțe. Media creștea

---

[55] *Ibidem*, p. 60.
[56] N. N. Constantinescu și V. Axenciuc, *op. cit.*, p. 124.
[57] Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ediția a IV-a, Buc. 1955, p. 165.
[58] C. I. Băicoianu, *op. cit.*, p. 729.
[59] V. Madgearu, *Evoluția economiei românești*, Buc. 1940, p. 69.
[60] *Ibidem*, p. 70.

Anii	Consumul (în tone)	
	Unelte agricole	Maşini agricole
1928	7.188	10.467
1929	5.659	11.258
1930	4.727	4.341
1931	2.453	1.095
1932	2.018	661
1933	3.165	1.488

la suta de gospodării cu 5—10 ha fără a fi însă satisfăcătoare (79,11 pluguri, 74,50 grape, 87,49 căruţe). După cum se vede, nu toate gospodăriile de acest fel posedau cîte un plug, o grapă sau o căruţă [61].

În afară de insuficienţa şi înapoierea tehnică a uneltelor, agricultura a suferit de pe urma reducerii numărului de vite, a scăderii calităţii lor. Ca urmare a greutăţilor în care se zbăteau micile gospodării, după primul război mondial şi apoi în anii crizei, numărul bovinelor a scăzut continuu: în 1931 erau cu aproximativ 1.400.000 mai puţine bovine decît în 1921 [62].

Într-un sat din judeţul Teleorman, considerat înstărit, la 300 familii s-au găsit numai 30 vaci, adică, în medie, o vacă la 10 familii [63].

Şi numărul porcinelor era extrem de redus. În 1931 exista un porc la 7 locuitori, în timp ce în Polonia revenea 1 porc la 4 locuitori, în Ungaria 1 porc la 2,5 locuitori, iar în Danemarca 2 porci la 1 locuitor [64].

Lipsa sau insuficienţa animalelor se accentua în gospodăriile ţărăneşti pe măsura scăderii lotului de pămînt [65].

În condiţiile unei agrotehnici înapoiate, a împletirii exploatării capitaliste cu rămăşiţe ale relaţiilor feudale, recoltele obţinute de majoritatea gospodăriilor erau dintre cele mai slabe [66].

---

61 *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul IV, nr. 5, 1 martie 1933, p. 126.

62 Agricultura, *Buletinul Uniunii camerelor de agricultură*, nr. 11, mai 1932, p. 253 (vezi şi V. Madgearu, *Evoluţia...*, p. 61).

63 *Ibidem*, nr. 12, mai 1933, p. 250.

62 *Agricultura, Buletinul Uniunii camerelor le agricultură*, nr. 11, mai 1932, p. 253 (vezi şi V. Madgearu, *Evoluţia...*, p. 61).

65 N. N. Constantinescu şi V. Axenciuc prezintă date comparative privind numărul vitelor şi mărimea exploatărilor, conform recensămîntului din 1935. (*op. cit.*, p. 100).

66 C. I. Băicoianu arăta în 1928: „Ţăranul nu poate, în starea de lucruri dată şi cu resursele materiale şi tehnice slabe ce-i stau la îndemînă, să biruie de unul singur mica proprietate ce stăpîneşte... Arăturile pentru însămînţări se fac în condiţiuni mizerabile iar însămînţările se fac, în cea mai mare parte, în condiţiuni agricole detestabile şi cu seminţe neselecţionate şi puţin recomandabile acestui scop" (*op. cit.*, p. 688); şi, mai departe: „Criza tracţiunii animale... a făcut în ultimii ani ca pămîntul să fie abia zgîriat la suprafaţă". (*Ibidem*, p. 700).

Ca urmare a acestei stări de lucruri, producția medie se menținea, în perioada 1929—1933, ca și în anii precedenți, la un nivel scăzut, iar produsele obținute erau de calitate inferioară.

În anii crizei, producția medie la grîu și la porumb a înregistrat următoarele cifre (chintale la hectar)[67]:

Anul	Grîu	Porumb
1929	9,9	13,3
1930	11,6	10,2
1931	10,6	12,7
1932	5,1	12,5
1933	10,1	9,4

Producția medie la hectar, la cele două culturi principale era mult mai mică decît a altor țări europene. Astfel, în 1928, în timp ce producția medie la grîu a fost de 9,8 chintale la ha, în Bulgaria a atins 12,3 chintale, în Ungaria — 16,1 chintale, în Jugoslavia — 14,8 chintale, iar în Cehoslovacia 13,3 chintale[68].

În afară de producția medie scăzută, se mai poate constata, ca și în anii precedenți, o variație mare a acesteia de la un an la altul, determinată de caracterul înapoiat al agriculturii și de dependența aproape totală de condițiile atmosferice (lipsa lucrărilor de irigație, a măsurilor pentru combaterea dăunătorilor etc.). Astfel, recolta medie la grîu a fost, în 1932 de 5,1 chintale, în 1933 a crescut la 10,4 chintale pentru ca, în anul următor, să scadă din nou la 6,7 chintale; la porumb s-a înregistrat în 1928 media de 6,2 chintale la hectar pentru ca în 1929 să atingă 13,3 chintale.

Existau, de asemenea, diferențe foarte pronunțate între mediile obținute în același an, în diferite regiuni sau provincii. În 1933, cînd media pe țară, la grîu, a atins 10,4 chintale, în multe regiuni din șesul

[67] *Enciclopedia României*, vol. III, p. 1067. Luînd în considerație și media din 1928 (9,8 chintale la grîu și 6,2 la porumb), Manolescu-Strunga arăta în Cameră, la începutul anului 1933, că „în ultimii cinci ani (producția) a scăzut la grîu sub 1.000 kg iar la porumb nu trece de 1.100 kg". (*Dezbaterile parlamentare, Adunarea deputaților*, ședința din 30 martie 1933 în Monitorul Oficial nr. 77, 22 aprilie 1933, p. 3080).

[68] C. I. Băicoianu, *op. cit.*, p. 734; T. Mîndru în *Situația agriculturii la sfîrșitul anului 1929*, prezintă următoarele date referitoare la producția medie la grîu pentru anul 1929 în cîteva țări europene: Polonia — 1182 kg/ha, Ungaria — 1232 kg, Iugoslavia 1232 kg, Italia — 1421 kg, Franța — 1687 kg, Germania — 1965 kg (anexa la *Agricultura Buletinul Uniunii Camerelor de agricultură* nr. 9, iunie 1930, p. 9).

Dunării, ca urmare a pierderilor însemnate cauzate de rugina neagră, producţia medie la hectar nu atingea 8 chintale [69]. În acelaşi an, în multe judeţe, s-a înregistrat o medie şi mai scăzută: judetul Tulcea — 6,5 chintale, judeţul Maramureş — 6,8 chintale, judeţul Cîmpulung Moldovenesc — 6,9 chintale, judeţul Covurlui — 7 chintale, judeţele Constanţa şi Romanaţi — 7,9 chintale [70].

Produsele agricole româneşti erau, în cea mai mare parte, de calitate inferioară fapt ce a influenţat negativ asupra preţului şi a plasării lor pe piaţa externă [71]. *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, din 1 septembrie 1933, arăta că greutatea hectolitrică la aproximativ 50% din cantitatea de grîu recoltată în Oltenia şi Muntenia nu trecea de 70 kg [72].

Calitatea cerealelor era şi mai proastă la produsele micilor gospodării ţărăneşti. „Îndeosebi grînele micii culturi — observa C. I. Băicoianu în 1930 — au un aspect deplorabil din pricina corpurilor străine care în cultura ţărănească ating în multe părţi, cuprinzînd şi secara, o proporţie de circa 50%" [73]. Micul producător suporta şi pe această cale pierderi însemnate la desfacerea produselor sale. În condiţiile crizei economice, a scăderii generale a preţurilor la produsele agricole, se înregistrează o scădere mai pronunţată a preţurilor la cerealele de calitate inferioară. Astfel, în septembrie 1930, preţul oficial al grîului de calitatea I era, la Brăila, 400 lei chintalul, în timp ce preţul cerealelor de calitatea a III-a (cu 50% corpuri străine şi secară) era de numai 250 lei chintalul [74]. Se înţelege că negustorul de cereale reuşea să realizeze un apreciabil profit achiziţionînd aceste produse direct de la micul producător pe preţuri extrem de mici, de multe ori chiar înainte de recoltarea lor. El profita de greutăţile mari în care se zbătea ţăranul sărac în perioada imediat premergătoare strîngerii recoltei; primind anticipat o parte din preţul recoltei, ţăranul era nevoit să accepte un preţ derizoriu pentru produsele sale.

Alături de „foarfeca preţurilor", „valorificarea" în aceste condiţii a produselor agrare de către mica gospodărie a constituit, în anii crizei economice, un aspect principal al exploatării exercitate de către oraşul capitalist asupra satului.

Înrăutăţirea situaţiei materiale a maselor ţărăneşti în perioada 1929—1933, intensificarea exploatării ţăranilor muncitori de către moşieri şi chiaburi, asuprirea exercitată din partea statului burghezo-

[69] *Buletinul informativ al Ministerului agriculturii şi domeniilor*, anul IV, nr. 17, 1 septembrie 1933, p. 798.

[70] *Ibidem*, anul IV, nr. 22, 15 nov. 1933, p. 1012.

[71] Ministerul agriculturii şi domeniilor, Voicu Niţescu, arăta în Adunarea generală a Camerelor de agricultură din mai 1933: „Nu putem face ca grîul nostru, care nici cantitativ şi nici calitativ nu se înfăţişează în condiţiunile grîului din ţările transoceanice, să concureze cu grîul care vine de acolo" (*Agricultura, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură*, nr. 12, mai 1933, p. 166).

[72] Vezi p. 798 (greutatea hectolitrică a grîului de calitatea I, 79—80 kg).

[73] C. I. Băicoianu, *op. cit.*, p. 702.

[74] *Ibidem*.

moşieresc, au determinat adîncirea contradicţiilor de clasă la sate. „Izbucnirea şi ascuţirea crizei economice mondiale din 1929, care s-a împletit cu criza agrară — arată tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a agravat situaţia ţărănimii, a dat o intensitate mai mare procesului de sărăcire şi de diferenţiere de clasă la ţară şi a sporit nemulţumirile adînci ale ţărănimii împotriva apăsării fiscale şi cămătăreşti [75].

Ca urmare a politicii antiţărăneşti promovate de guvernele naţional-ţărăniste, a scăzut simţitor influenţa exercitată de acest partid la sate. Pentru masele ţărăneşti a început să devină din ce în ce mai evident faptul că de la guvernele burghezo-moşiereşti, indiferent din care partide erau formate, nu vor obţine o îmbunătăţire a situaţiei lor.

Situîndu-se sincer pe poziţia apărării intereselor ţărănimii, Partidul Comunist Român a reuşit, în timpul crizei din 1929—1933, în ciuda diferitelor slăbiciuni din activitatea sa, să-şi lărgească legăturile sale cu ţărănimea muncitoare. Călăuzit de învăţătura marxist-leninistă, care vede în ţărănimea muncitoare principalul aliat al proletariatului în revoluţie, Partidul Comunist, deşi aflat în ilegalitate, şi-a intensificat activitatea de organizare a maselor ţărăneşti sărace şi mijlocaşe, mobilizîndu-le la luptă [76].

НЕКОТОРЫЕ ЗАМЕЧАНИЯ О ПОЛОЖЕНИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В ПЕРИОД 1929—1933 гг.

Краткое содержание

В результате количественного преобладания мелких крестьянских хозяйств и безземелья, а также сохранение пережитков феодальных отношений, низкого технического уровня, усиления эксплуатации деревни городом и т.п. сельское хозяйство Румынии переживало в период 1929—1933 гг. сильный кризис. В статье рассматрваются все эти обстоятельства, которые, при сохранении уже существующего положения сельского хозяйства, определили обострение аграрного кризиса. Подчёркивается, также, антикрестьянский характер политики, проведённой находившейся у власти в годы кризиса национал-царанистской партией. В период 1929—1933 процесс обеднения и разорения крестьянства сильно ускорился; большинство мелких и середняцких крестьянских хозяйств выносили этот кризис лишь ценой больших жертв. При таком положении заметно уменьшилось влияние в деревне национал-царанистской партии; одновременно выросло влияние, оказанное Румынской коммунистической партией на крестьянство.

---

[75] Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole şi cuvîntări*, ed. a IV-a, Buc., ESPLP, 1955, p. 183.

[76] Vezi Al. Gh. Savu, *Despre activitatea P.C.R. la sate şi dezvoltarea luptei maselor ţărăneşti în anii 1929—1933* în *Studii şi materiale de istorie contemporană*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., Buc. 1962.

ASPECTS CONCERNANT L'AGRICULTURE DE LA ROUMANIE ENTRE 1929 ET 1933

Résumé

L'agriculture de la Roumanie a connu entre 1929 et 1933 une crise très puissante, aggravée par les facteurs suivants : prépondérance numérique des petites exploitations agricoles, maintien des vestiges des relations féodales, niveau technique baissé, exploitation plus accusée du village par la ville etc.

L'auteur du présent article analyse justement ces aspects qui, tout en continuant un état de choses déjà existant, ont déterminé une aggravation de la crise agraire. On y souligne la politique antipaysanne adoptée par le gouvernement national-paysan qui, sur toute la durée de la crise, s'est trouvé à la direction de l'Etat. Pendant cette même période, le processus d'appauvrissement de la paysannerie s'est considérablement accéléré ; la plupart des exploitations petites et moyennes ont pu résister seulement au prix de grands sacrifices. C'est dans cette situation que l'influence exercée par le parti national-paysan à la campagne diminua sensiblement ; et que, parallèlement, l'influence du P.C.R. sur la paysannerie travailleuse augmenta de beaucoup.